

Rośliniarki (Hymenoptera: Symphyta)
w zbiorach Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu.
Część 1: rodziny Xyeloidae, Pamphiliidae, Megalontesidae,
Xiphydriidae, Siricidae, Cephidae, Orussidae

WIESŁAW PIOTROWSKI¹, HENRYK SZOLTYS²

¹ Poleski Park Narodowy, ul. Chelmska 7/16, 22-234 Urszulin

² Bynek, Park 9, 42-690 Tworóg

ABSTRACT. Sawflies (Hymenoptera: Symphyta) in collection of the Upper Silesian Museum in Bytom. **Part 1: families Xyelidae, Pamphiliidae, Megalontesidae, Xiphydriidae, Siricidae, Cephidae, Orussidae.**

This paper presents checklist of species of Xyelidae, Pamphiliidae, Megalontesidae, Xiphydriidae, Siricidae, Cephidae, Orussidae (Hymenoptera: Symphyta) in collection of the Upper Silesian Museum in Bytom.

KEY WORDS: Xyelidae, Pamphiliidae, Megalontesidae, Xiphydriidae, Siricidae, Cephidae, Orussidae, Upper Silesian Museum collection, Poland, Bulgaria, Czech Republic, North Korea, Romania, Turkey, new records.

WSTĘP

Fauna rośliniarek Symphyta w zakresie rozmieszczenia geograficznego naszego kraju jest słabo poznana. Fragmentaryczne wiadomości na ten temat znajdują się w nielicznych publikacjach, opublikowanych w większości przed kilkudziesięciu laty. Brak jest również danych o zgromadzonych i przechowywanych gatunkach rośliniarek w muzeach przyrodniczych. Łukę tą, chociaż częściowo, ma wypełnić niniejsza publikacja, przedstawiająca wykaz gatunków rośliniarek z siedmiu rodzin znajdujących się w zbiorach entomologicznych Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu.

Kolekcja rośliniarek z omawianych rodzin liczy 948 okazów z 50 gatunków: Xyelidae (5 okazów 1 gatunku), Pamphiliidae (182 z 20 gat.), Megalontesidae (24 z 5 gat.), Xiphydriidae (47 z 2 gat.), Siricidae (609 z 8 gat.), Cephidae (76 z 13 gat.), Orussidae (5 z 1 gat.). Zgromadzony zbiór jest efektem odłowów entomologicznych z lat 1905–2005, głównie z Górnego Śląska, jak również i z innych regionów Polski, prowadzonych przez: Mariana Bielewicza (MB), J. Bielewicza (JB), Tadeusza Bziuka (TB), Rolanda Dobosza (RD), Eberharda Dreschera (ED), Antoniego Drodzę (AD), Henryka Dutkę (HD), Oktawiana Dudziaka (OD), Czesława Grenia (CG), Janusza Grzywocza (JG), M. Jurka (MJ), S. Kapuścińskiego (SK), Franza Kirscha (FK), K. Klimka (KKI), Jana Kowalewskiego (JK), Romana Królika (RK), A. Kudera (AK), K. Kuntzego (KK), M. Krzostka (MK), R. Mosia (RM), Andrzeja Mrowickiego (AM), A. Niezgodę (AN), Hansa Nowotnego (HN), Edwarda Palika (EP), Leona Sawkiewicza (LS), R. Scohtinckiego (RS), Tadeusza Spaltensteina (TS), Henryka Szoltysa (HS), Szymurę (SZ), ks. B. Wcisłę (BW), Jerzego Zygmunta (JZ), Dawida Żyłę (DŻ), Waldemara Żyłę (WŻ). Przegląd poszczególnych gatunków przedstawiono poniżej według przynależności systematycznej, podając w pierwszej kolejności dane lokalizacyjne ze Śląska, a później kolejne z innych regionów Polski.

Stanowiska przyporządkowano odpowiednim regionom przyjętym w Katalogu Fauny Polski (BURAKOWSKI et al. 1990). Dla odczytanych z etykiet niemieckich nazw miejscowości podano ich współczesne polskie odpowiedniki.

Autorzy pragną serdecznie podziękować za udostępnienie zbiorów Rolandowi Doboszowi i Waldemarowi Żyle.

WYKAZ GATUNKÓW

Xyeloidea

Xyelidae (Okrzeczowate)***Xyela julii*** (BREBISSEON, 1818)

Górny Śląsk: Brynek [UTM CA 39] 3♀ 14 IV 1998 i 2♀ 11 V 2005, leg. HS.

Gatunek euroszyberyjski. W Polsce występuje lokalnie w kilku regionach. Związany jest z siedliskami borowymi.

Megalodontescidea

Pamphiliidae (Niesnujowate)***Acantholyda erythrocephala*** (LINNAEUS, 1758)

Górny Śląsk: Żory [CA 34] 20♀ i 10♂ 20 IV 2002 oraz 20♀ 10♂ 3 V 2003, leg. TB; Brynek [CA 39] 1♀ 25 IV 1994 i 1♂ 28 IV 1998, leg. HS; Ruda Śląska [CA 47] 1♀ 29 V 1964 i 1♀ 27 V 1969, leg. JK oraz 2♀ 23 V 1996, leg. JG; Lubliniec [CB 31] 1♀ 5 V 1995 i 1♀ 30 V 1996, leg. RD.

Podlasie, Puszcza Białowieża: Białowieża (FD94) 1♀ 5 VI 1996, leg. JG.

Wyżyna Krakowsko Wieluńska: Pustynia Błędowska [CA 97] 1♀ 7 V 2002, leg. WŻ.

Gatunek euroszyberyjski, występuje na całym obszarze Polski. Większość danych pochodzi sprzed kilkudziesięciu lat, a nawet z końca XIX w. W latach 1922–1924 wywołała szkodliwe dla gospodarki leśnej gradację w lasach sosnowych Wielkopolski, a w mniejszym stopniu na Śląsku (KOEHLER 1964).

Acantholyda flaviceps (RETZIUS, 1783)

Górny Śląsk: Żory [CA 34] 1♀ 13 III 2002, leg. TB; Brynek [CA 39] 1♀ 22 III 1927, leg. HN oraz 1♀ 23 IV 1996, leg. HS.

Gatunek europejski. W Polsce znany w kilku regionach na pojedynczych stanowiskach.

Itycorsia hieroglyphica (CHRIST, 1791)

Górny Śląsk: Rudziniec k. Gliwic [CA 37] 1♀ 6 VI 1993, leg. HS; Krywałd [CB 40] 1♀1♂ 28 VII 2004, leg. HS.

Wyżyna Małopolska: Pasturka k. Pińczowa (DA69) 1♀ 19 VI 1997, leg. WŻ.

Gatunek europejski. W Polsce rzadko spotykany, znany tylko z kilku stanowisk.

Itycorsia laricis (GIRAUD, 1861)

Beskid Zachodni: Góra Kolisty Groń w masywie Babiej Góry [CV 98] 1♀ 6 VII 1995, leg. HS (okaz zaatakowany przez gryzki, znacznie uszkodzony).

Gatunek euroszyberyjski, rzadko spotykany. W Europie zanotowano go w Austrii i na Śląsku (GUSSAKOWSKIJ 1935), a w ostatnich latach w Rogowie (HUFLEJT, SAWONIEWICZ 1999).

Itycorsia posticalis MATSUMURA, 1912

Górny Śląsk: Gliwice Łabędy [CA 27] 1♀ 8 V 1927, leg. FK; Brynek [CA 39] 1♂ 15 V 1929, leg. HN, 1♀ 9 V 1999, 2♀ 12 V i 6 VII 2002, leg. HS; Kochłowice [CA 46]; 1♂, 9 III 1995, leg. TB; Bytom [CA 47] 1♀ 10 VII 1989, leg. HD; Lasowice Wielkie [CB 03] 1♀ 15 V 1996, leg. RK; Tworóg [CB 30] 1♀ 1 VII 2001, 1♀ 18 V 2003 i 1♀ 11 VII 2004, leg. HS; Lubliniec [CB 31] 1♀ 23 IV 1995 i 1♂ 5 V 1999, leg. RD; Krywałd [CB 40] 1♀ 30 VII 2004, leg. HS.

Pobrzeże Bałtyku: Międzyzdroje [VV 67] 1♀ 1 VII 1997, leg. CG.

Dolny Śląsk: Czarnocin Opolski [XS 90] 1♀ 6 V 1928, leg. FK.

Gatunek euroazjatycki, dość pospolity w Polsce. Związany z sosnowymi borami.

Cephalcia abietis (LINNAEUS, 1758)

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♀ 3 V 1998, 1♀ 24 V 1999 i 1♀ 16 V 2000, leg. HS.

Pojezierze Mazurskie: Kurianki [FE 28] 1♀ 16 VII 1997, leg. OD.

Dolny Śląsk: rezerwat „Leśna Woda” [XS 74] 1♀ 7 VI 1998, leg. HS.

Beskid Zachodni: Góra Mądralowa [CV 89] 1♀ 8 VII 1995, leg. HS; Koszarawa [CV 99] 1♀ 5 VII 1994, leg. HS.

Gatunek eurosyberyjski, występuje prawdopodobnie w całej Polsce. Jest związany z lasami świerkowymi. Większość danych jest sprzed kilkudziesięciu lat. Najnowsze są z Beskidu Sądeckiego i Śląskiego, Gór Bystrzyckich oraz z północno-wschodniej części Polski (HUFLEJT 1984, JAWOROWSKA 1993) oraz z Podlasia (Polesia Lubelskiego, PIOTROWSKI 2002).

Okazy spoza Polski:

Republika Czeska, Morawy: Hranice 1♀ 16 V 2004, leg. HS.

Cephalcia arvensis (PANZER, 1805)

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♂ 15 V 1929, leg. HN, 1♂ 24 V 1995, leg. HS, 1♀ 15 V 1996, leg. WŻ, 2♀ 24 V i 9 VII 1999, 1♀ 8 V 2002 i 1♀ 11 V 2005, leg. HS.

Beskid Zachodni: Wisła [CA 40]; 1♀ 30 VII 1996, leg. WŻ i 1♀ 30 VI 1997, leg. HS; Góra Mądralowa [CV 89] 1♀ 8 VII 1995, leg. HS; Koszarawa [CV 99] 1♀ 5 VII 1994, leg. HS.

Gatunek eurosyberyjski, występuje prawdopodobnie w całej Polsce. Jego rozmieszczenie w kraju jest podobne jak poprzedniego gatunku (HUFLEJT 1984). Większość stanowisk znana jest sprzed kilkudziesięciu lat.

Cephalcia erythrogaster (HARTIG, 1837)

Górny Śląsk: Tworóg [CB 30] 1♂ 24 IV 1998, 2♂ 2 VI 1999 i 1♂ 30 VI 2000, leg. HS; Brynek [CA 39] 3♂ 30 IV i 24 V 1999, 3♂ 29 IV 2001, 2♂ 4 V 2003, oraz 11♂ 10, 11 i 13 V 2005, leg. HS; Bytom [CA 47] 1♂ 22 VI 1932, leg. FK.

Puszcza Białowieża: Białowiecki Park Narodowy, rezerwat [FD 94] 1♂ 30 V 2000, leg. HS.

Beskid Zachodni: Wisła [CA 40] 4♂ 30 IV 1995, leg. JG.

Sudety Wschodnie: Międzygórze [XR 26] 2♂ 2 VI 1999, leg. HS.

Gatunek europejski znany jest w całej Polsce. Występuje w drzewostanach świerkowych razem z *Cephalcia abietis* (L.) i *C. arvensis* (PNZ.) (HUFLEJT 1984). We wcześniejszej literaturze nie był podawany.

Cephalcia fallenii (DALMAN, 1823)

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 2♀ 31 III i 19 V 2002 oraz 1♀ 11 V 2005, leg. HS; Ruda Śląska [CA 47] 1♀ 21 V 1999, leg. TB.

Beskid Zachodni: Koszarawa [CV 99] 1♂ 5 VII 1994, leg. HS.

Bieszczady: Bieszczadzki Park Narodowy, Ustrzyki Górne [FV 23] 1♂ 25 V 1996, leg. HS.

Sudety Wschodnie: Międzygórze [XR 26] 2♂ 2 VI 1999, leg. HS.

Gatunek europejski związany głównie z borami świerkowymi. W Polsce wykazany dopiero po 1976 r. z: Pojezierza Mazurskiego, Niziny Mazowieckiej, Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej, Sudetów Zachodnich, Beskidu Zachodniego, Pienin i Gorców (CAPECKI 1982; HUFLEJT 1984; HONOWSKI, HUFLEJT 1988).

Cephalcia lariciphila (WACHTL, 1898)

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♀ 13 V 2005, leg. HS.

Sudety Wschodnie: Międzygórze [XR 26] 2♀ i 1♂ 2 VI 1999, leg. HS.

Gatunek euroazjatycki. W Polsce znany z Gór Świętokrzyskich i Rogowa (HUFLEJT, SAWONIEWICZ 1999).

Caenolyda reticulata (LINNAEUS, 1823)

Górny Śląsk: Tworóg [CB 30] 1♀ 18 V 1998 i 1♀ 4 VI 2000, leg. HS.

Gatunek europejski. W Europie i Polsce rzadko spotykany. Znajduje się na liście zwierząt zagrożonych wyginięciem.

Neurotoma nemoralis (LINNAEUS, 1758)

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♀ 25 IV 1994, 1♂ 12 V 1995, 1♀ 19 V 1998, 1♀ 29 IV 1999, 1♀ 5 V 2000 i 2♀ 15 V 2005, leg. HS; Mikołów [CA 46] 1♀ 7 V 1995, leg. JG.

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Zielona Góra [WT 35] 1♀ 5 IX 1930, leg. ED.
 Gatunek europejski, znany głównie ze wschodniej Polski (STRAWIŃSKI 1947).

Pamphilius betulae (LINNAEUS, 1758)

Górny Śląsk: Brzeszcze Nazieleńce [CA 63] 1♀ 24 VII 2003, leg. WŻ; Konopiska [CB 51] 1♀ 30 V 2000, leg. JZ.

Gatunek eurosyberyjski, w Polsce znany z kilkunastu stanowisk.

Pamphilius gyllenbali (DAHLBOM, 1835)

Górny Śląsk: Brynek [CA 39]; 1♀, 23 VI 1994, leg. HS.

Gatunek europejski. W Polsce rzadki, notowany w „Wykazie zwierząt Polski” (HUFLEJT 1997).

Pamphilius hortorum (KLUIG, 1808)

Górny Śląsk: Mikołów [CA 46] 1♂ 11 V 1997, leg. JG.

Sudety Wschodnie: Międzygórze [XR 26] 1♀ 2 VI 1999, leg. HS.

Gatunek europejski. W Polsce znany w większości regionów, z Dolnego Śląska – z Legnicy i Wrocławia (DITTRICH 1905, 1909).

Pamphilius inanitus (VILLERS, 1789)

Dolny Śląsk: rezerwat „Leśna Woda” [XS 74] 1♂ 7 VI 1998, leg. HS.

Gatunek euroazjatycki, notowany w „Wykazie zwierząt Polski” (HUFLEJT 1997). Jego roślinami żywicielskimi są róże (*Rosa* spp.).

Pamphilius marginatus (LEPELETIER, 1823)

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♀ 5 V 1996, 1♀ 9 V 1997 i 1♀ 1 V 2005, leg. HS.

Gatunek europejski. W Polsce znany głównie z środkowowschodniej części (TROJAN et al. 1994, PIOTROWSKI 2003).

Pamphilius sylvaticus (LINNAEUS, 1758)

Dolny Śląsk: Wrocław [XS 46] 1♂ 15 V 1999, leg. HS,

Sudety Wschodnie: Międzygórze [XR 26] 1♀ 2 VI 1999, leg. HS.

Gatunek eurokaukaskosyberyjski. W Polsce znany jedynie z kilku regionów.

Pamphilius vafer (LINNAEUS, 1767)

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♂ 27 IV 1999 i 1♂ 11 V 2005, leg. HS.

Gatunek eurosyberyjski. W Polsce znany z niewielu regionów.

Pamphilius viarus (LEPELETIER, 1823)

Bieszczady: Bieszczadzki Park Narodowy, Ustrzyki Górne [FV 23] 4♀ 25 V 1997, leg. HS.

Gatunek eurosyberyjski. W Polsce w ostatnich latach łowiony w Puszczy Białowieskiej (TROJAN et al. 1994) i na Podlasiu (Polesiu Lubelskim, PIOTROWSKI 2003).

Megalontesidae (Szarżnikowate)

Megalodontes cephalotes (FABRICIUS, 1781)

Wyżyna Małopolska: Polana Polichno [DA 69], 14♀, 15 i 16 VI 1995, leg. WŻ, 1♀, 19 VI 1997, leg. RD.

Nieliczny gatunek południowo-europejski występujący w Polsce na granicy zasięgu. Jest roślinniarką kserotermofilną. Został umieszczony na „Czerwonej liście zwierząt...” w kategorii gatunków o słabo rozpoznanym zagrożeniu (DD) (HUFLEJT 2002).

Megalodontes spissicornis (KLUIG, 1824)

Wyżyna Małopolska: Skowronno [DA 69], 1♀, 12 VII 1996, leg. JG; Grabowiec [DA 79], 1♀, 12 VII 1996, leg. WŻ.

Pieniny: Pieniński Park Narodowy, Trzy Korony [DV 57], 1♀, 21 VII 1999, leg. WŻ.

Ciepłolubny gatunek południowo-europejski. Większość danych o jego występowaniu w kraju pochodzi sprzed przeszło 70 lat. Był łowiony dość licznie w latach 1972–1974 w Pieninach (HUFLEJT 1976).

Podobnie jak gatunek poprzedni znajduje się również na „Czerwonej liście zwierząt...” (HUFLEJT 2002).

Megalodontes luteiventris (KONOW, 1894)

Turcja, prov. Adana: 9 km S of Hasanbeyli (37°03'N/36°31'E), 1♀ 24 V 2001; Hasanbeyli env. (37°07'N/36°34'E) 3♀ 25 V 2001, leg. RD.

Gatunek znany z Algierii (GUSSAKOVSKIJ 1935).

Megalodontes plagiocephalus (FABRICIUS, 1804)

Turcja, prov. Nevşehir, Ortahisar near Göreme (38°37'N/34°52'E), 1♀ 19 VI 2000, leg. RD.

Gatunek znany z południa Europy, południowego Uralu, Kaukazu, Krymu i Kazachstanu.

Rhipidioceros phoenicius (LEPLETIER, 1823)

Turcja, prov. İçel, Çamliyayla (37°08'N/36°34'E), 1♂ 26 V 2001, leg. RD.

Gatunek występuje w Syrii, Anatolii i na Zakaukaziu.

Siricoidea

Xiphydriidae (Buczowate)

Xyphydria cameleus (LINNAEUS, 1758)

Górny Śląsk: Sławięcice [CA 08] 1♀ 6 VII 1926, HN; Rudziniec [CA 18] 1♂ 15 V 1993, leg. HS; Brynek [CA 39], 1♀, 17 V 1994, leg. HS; Łaziska Górne [CA 45] 1♀ 4 VI 1995, leg. AM; Ruda Śląska [CA 47] 1♀ 13 VI 1995, leg. JG; Bytom [CA 47], 1♀ 10 VII 1931, leg. FK; Tworóg [CB 30] 7♀ 19 i 27 VI 2005, leg. HS.

Pobrzeże Bałtyku: Władysławowo [CF 37] 2♀ 18 i 20 VI 1993, leg. RD.

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Pszczelnik [VU 85] 9♀ 7 VI 1999, leg. RD.

Puszcza Białowieska: Białowieża [ED 94] 2♀ 10,12 VII 1972, leg. MB.

Beskid Wschodni: Lesko [EV 98] 1♀ 25 VI 1988, leg. MB.

Bieszczady: Muczne [FV 24] 1♀ 4 VII 1973, leg. MB; Jabłonki [EV 95] 1♀ 10 VII 1968 i 1♀ 4 VII 1970, leg. MB.

Gatunek eurosyberyjski. Pospolity w całej Polsce.

Xyphydria prolongata (GEOFFROY in FOURCROY, 1785)

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♀ 1♂ VII 2001 (z hodowli), leg. HS; Bytom, rezerwat „Segiet” [CA 48] 1♀ 29 VI 1994, leg. HS.

Pobrzeże Bałtyku: Władysławowo [CF37] 1♂ 6 VI 1993, leg. RD; Sobieszewo [CF 52] 1♀ 20 VI 1978, leg. TB.

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Rogalin k. Poznania [VU 85] 1♀ 8♂ 15 IV 1993, leg. WŻ.

Wyżyna Małopolska: Przełom Białki [DA 37] 1♀ 30 VII 1997, leg. WŻ.

Bieszczady: Jabłonki [EV 95] 1♀ 4 VII 1976, leg. MB.

Szeroko rozpowszechniony gatunek eurosyberyjski, lecz nieliczny.

Okazy spoza Polski:

Bułgaria: Asanowgrad, 1♀ 8 VII 1978, leg. JB.

Siricidae (Trzpiennikowate)

Sirex juvencus (LINNAEUS, 1758)

Górny Śląsk: Sławięcice [CA 08] 1♀ 22 VII 1925, HN; Brynek [CA 39] 1♂ 1♀ 27 VII i 1♂ 24 VIII 1996 oraz 1♀ 27 V 2002, leg. HS; Bytom [CA 47] 1♂ 13 VII 1930, 1♂ 10 VII 1931 i 1♀ 8 VIII 1932, leg. FK.

Dolny Śląsk: Bardo [XR 29] 1♀ 26 VII 1930 i 1♀ 11 VIII 1932, leg. FK.

Beskid Wschodni: Lesko [EV 98] 1♀ 3 VII 1969, leg. MB.

Bieszczady: Wetlina [FV 04] 2♀ 27 VIII 1967, leg. MB; Jabłonki [EV 95] 1♀ 1♂ 4 VII 1963 i 7♀ 15 VIII 1967, leg. MB;

Gatunek euroazjatycki. W Polsce znany z wielu regionów, z Dolnego Śląska m.in. z Wrocławia (BEDNARZ 1960).

Sirex noctilio FABRICUS, 1793

Górny Śląsk: Sławiecice [CA 08] 1♀ 8 VI 1925, HN; Brynek [CA 39] 1♀ 25 VII 1995 i 1♀ 21 VII 1999, leg. HS; Ruda Śląska, Grabowiec [CA 47] 1♀ 15 V 1923, leg. TS, 1♀ 20 VII 1963, 1♀ 17 VIII 1964 i 1♂ 7 IX 2001, leg. JK.; Bytom [CA 47] 1♀ 9 VIII 1926 i 1♂ 13 IV 1930, leg. TS, 1♀ 9 X 1927, 1♂ 4 IX 1931, 1♂ 1♀ 18 VII 1932, leg. FK; Kochłowice [CA 56] 1♀ 15 VI 1963, leg. JK; Lubliniec [CB 31] 5♂ 6 IX i 26♂ 12♀ 17 IX 2005, leg. AN.

Dolny Śląsk: Bardo [XR 29] 3♀ 16 VIII 1933, leg. FK; Sobótka [XS 23] 2♀ 1969, leg. TS; Wrocław [XS 45] 1♂ 2 IX 1979, leg. SK.

Beskid Wschodni: Lesko [EV 98] 1♂ 3♀ 2 i 12 VII 1968 i ♂ 2♀ 3 VII 1969, leg. MB.

Bieszczady: Jabłonki [EV 95] 1♀ 4 VIII 1955 i 1♀ 6 VIII 1970, leg. MB.

Gatunek euroazjatycki. W Polsce dość pospolity.

Urocerus augur (KLUG, 1803)

Górny Śląsk: Taciszów [CA 28] 1♀ 12 VIII 1923, leg. HN; Biskupia Kopa [XR 77] 1♀ 8 IX 1936, leg. K. Kuntze,

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Lasocicka [XT 04] 1♀ 10 X 1923, leg. SK,

Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Ojców [DA 16] 3♂ 4 VIII 1964, TS.

Sudety Zachodnie: Jelenia Góra [WS 56] 1♀ 19 VIII 1934, leg. ED.

Beskid Wschodni: Łubno [EA 81] 1♀ 8 VI 1968, leg. TS.

Bieszczady: Muczne [FV 24] 1♀ 1966, leg. MB.

Gatunek europejski. W Polsce rzadko spotykany. Z Dolnego Śląska podawany z Wrocławia (DITTRICH 1905) i Sobótki (BEDNARZ 1960).

Urocerus gigas (LINNAEUS, 1758)

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♂ 5 VI 1997, leg. HS; Koszęcin [CA 46] 1♀ 17 VII 2004, leg. AK; Ruda Śląska [CA 46] 1♀ 10 III 1923, leg. TS, 2♀ 30 VI 1995, leg. AM, 1♀ 19 VII 1974, leg. JK; Tarnowskie Góry [CA 48] 1♀ 3 VII 1905, leg. nieznany; Lubiąż [CA 75] 1♀ 12 VII 2002, leg. KKL.

Podlasie, Puszcza Białowieża: Narewkowski Tryb [FD 85] 1♀ 15 VII 1995, leg. RD; Białowieża [FD 94] 1♀ 5 VI 1996, leg. JG.

Dolny Śląsk: Sobótka [XS 23] 1♀ 1969, leg. TS; Wrocław [XS 46] 1♀ 2 IX 1979, leg. TS.

Wyżyna Małopolska: Pabianice [CC 82] 1♀ 5 V 1955, leg. TS,

Beskid Zachodni: Cieńków – 800m n.p.m. [CV 59] 1♀ 1 VIII 1995, leg. WŻ; Wisła Czarne [CV 59] 1♀ 2 VIII 1996, leg. WŻ; Barania Góra [CV 59] 1♀ 28 VII 1995, leg. WŻ; Wisła Zdrój [CA 40] 1♀ 25 VIII 1961, leg. Sawkiewicz; Luboń Wielki (DV29) 1♀ 6 VIII 2000, leg. WŻ; Ponice [DV 29] 1♀ 1 VIII 2000, leg. WŻ;

Beskid Wschodni: Turbacz 1100m n.p.m. [DV 38] 1♀ 19 VII 1999, leg. WŻ; Barwinek (EV47) 2♀ 30 VI 1995, leg. AM; Załmowica k. Ustrzyk Dolnych [FV 17] 120♀ 16 IX 1970, leg. MB.

Bieszczady: Jabłonki [EV 95] 1♂ 1♀ 15 VII 1966 i 1♀ 9 VII 1970, leg. TS, 2♂ 248♀ 1961–1980, leg. MB.

Gatunek euroazjatycki. W całej Polsce pospolity. Z Dolnego Śląska wykazany był z: Wrocławia, Sobótki, Ślezy, Strzegomia, Myśliborza, Legnicy, Międzygórze, Bystrzyca Kłodzkiej, Łomnicy, Podgórniki, Szklarskiej Poręby (DITTRICH 1905, BEDNARZ 1960).

Okazy spoza Polski:

Rumunia: Transylwania, Pasul Tărtărań-pass, 1♀ 27 VI 2002, leg. RD.

Urocerus tardigradus (CEDERHJELM, 1798)

Górny Śląsk: Pogrzebień k. Raciborza [CA 05] 1♀ 29 VIII 1930, leg. BW; Bytom [CA 47] 1♀ 27 VI 1937, leg. FK.

Gatunek wschodnio-eurosyberyjski. W południowej Polsce znany z pojedynczych stanowisk.

Okazy spoza Polski:

Korea Północna: NW Semjiyon, 1♂, 9 VII 1989, leg. EP.

Xeris spectrum (LINNAEUS, 1758)

Górny Śląsk: Rudziniec [CA 17] 1♂ 30 V 1993, leg. JG; Książenice k. Rybnika [CA 25] 1♂ 13 VII 1966, leg. SZ; Brynek [CA 39] 5♂ 4♀ VI 2002 (z hodowli), 11♂ 10–24 VI 2004 (z hodowli), leg. HS; Ruda Śląska [CA 46] 1♂ 2 VII 1923, leg. HN; Bytom Miejska Dąbrowa [CA 48] 1♀ 23 VI 1926, leg. HN; Tacziszów [CA 56] 1♂ 2 VII 1924, leg. HN.

Beskid Zachodni: Wisła Czarne [CV 59] 2♂ 1♀ 16 VII 1994, leg. HS; Kolisty Groń w masywie Babiej Góry [CV 89] 1♀ 7 VII 1995, leg. HS; Babia Góra [CV 99] 1♀ 27 VI 1989, leg. RD; Ponice k. Rabki [DV 29] 1♂ 23 VII 199 i 2♀ 13 VII 1999, leg. DŻ; Wojkowa [DV 96] 1♀ 7 VII 1979, leg. MJ i 1♂ 7 VII 1992, leg. RM; Czarny Potok [DV 97] 1♂ 1♀ 20 VII 1979, leg. MJ.

Beskid Wschodni: Załmowica k. Ustrzyk Dolnych [FV 17] 3♀ 25 VIII 1969, leg. MB.

Bieszczady: Wetlina [FV 04] 1♀ 21 VIII 1964, leg. MB; Jabłonki k. Leska [EV 95]; 50♀ 1965–1966, leg. MB.

Gatunek eurosberyjski. W Polsce jest najpospolitszym trzpiennikiem. Ze Śląska podawali go DITTRICH (1905) i BEDNARZ (1960).

Tremex fuscicornis (FABRICIUS, 1787)

Górny Śląsk: Lubomia k. Raciborza [CA 04] 1♀ 20 VIII 1938, leg. AD; Brynek [CA 39] 1♀ 30 VIII 1997, leg. HS; Bytom Miejska Dąbrowa [CA 48] 1♀ 6 XI 1935, leg. FK; Ligota [CA 56] 1♀ 15 VIII 1937, leg. AD; Chorzów [CA 57] 1♀ 7 IX 1993, leg. J. Betleja; Libiąż [CA 75] 1♀ 20 VIII 2002, leg. KK; Sośnica [CB 50] 1♀ 9 IX 1929, leg. RS.

Dolny Śląsk: Wrocław [XS 45] 1♀ 5 VII 1962 i 1♀ 2 IX 1970, leg. TS.

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Muzyk w Puszczy Noteckiej [WU 84] 1♀ 18 VIII 1974, leg. HS.

Gatunek eurosberyjski. W Polsce rzadko spotykany. Na Dolnym Śląsku dawniej obserwowany we Wrocławiu (STRAWIŃSKI 1947).

Okazy spoza Polski:

Rumunia: 3♂ i 3♀ 4–5 VI 2001, leg. RK.

Tremex magus (FABRICIUS, 1787)

Nizina Sandomierska: Kłaj – Puszcza Niepołomska [DA 43] 1♀ 13 VI 1954, leg. nieznan.

Gatunek południowo europejski. W Polsce bardzo rzadko spotykany. Umieszczony na „Czerwonej liście zwierząt...” (HUFLEJT 2002).

Cephoidea

Cephidae (Żdzieblarzowate)

Janus femoratus (CURTIS, 1830)

Górny Śląsk: Bytom, rezerwat „Segiet” [CA 48] 2♀ 25 i 30 V 1995, leg. WŻ.

Gatunek europejski. Żyje na pędach dębów (*Quercus* spp.). W ostatnich latach łowiony we wschodniej części Polski.

Hartigia linearis (SCHRANK, 1781)

Wyżyna Małopolska: Polana Polichno [DA 69] 4♀ 15 VI 1995, leg. WŻ; Skowronno [DA 69] 2♀ 18 VI 1995, leg. WŻ i 1♂ 17 VI 1995, leg. HS; Szczaworyż [DA 88] 1♀ 19 VI 1995, leg. WŻ.

Gatunek europejski. W Polsce rzadki. Odnotowany w „Wykazie zwierząt Polski” (HUFLEJT 1997), prawdopodobnie na podstawie stanowiska z Przemysła z końca XIX w. (NIEZABITOWSKI 1899).

Hartigia nigra (HARRIS, 1776)

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♀ 24 V 1999, 1♀ 19 V 2002 i 3♀ 31 V 2003, leg. HS; Bytom Szombierki [CA 48] 1♀ 1 VI 1943, leg. FK, 3♀ 30 V 1992 i 2 VI 1993, leg. WŻ; Boruszowice [CA 49] 1♀ 1♂ 26 VI 1997, leg. HS; Tworóg [CB 30] 1♀ 4 VI 2000 i 1♀ 1 VII 2001, leg. HS.

Beskid Wschodni: Barwinek [EV 57] 1♀ 2 VII 1996, leg. RD.

Gatunek europejski. Żyje na jeżynach. Wykazany w „Wykazie zwierząt Polski” (HUFLEJT 1997).

Okazy spoza Polski:

Turcja, prov. Kirklareli, Yenice (41°44'N/27°38'E), 16km NE Pınarhisar, 1♂ 5 VI 2000, leg. RD.

***Syrista parreyssi* (SPINOLA, 1843)**

Turcja, prov. Erzincan, 8 km SW of Aşkale (39°52'N/40°39'E), 1♂ 16 VI 2002, leg. RD.

Gatunek znany z południowej Europy, Anatolii, Kaukazu i Zakaukazia. W Polsce wykazany – najprawdopodobniej omyłkowo – z Rogowa (HUFLEJT 1997).

***Calameuta filiformis* (EVERSMANN, 1847)**

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♂ 31 V 2003, leg. HS.

Gatunek euroazjatycki. W Polsce łowiony w ostatnich latach na Podlasiu (Polesiu Lubelskim, PIOTROWSKI 1995).

***Calameuta pallipes* (KLUIG, 1803)**

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Teofilów [CC 84] 1♀ 13 VI 1999, leg. RD.

Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Bukowno [CA 96] 1♀ 28 V 1995, leg. JG.

Beskid Zachodni: Wisła Czarne [CV 59] 1♀ 30 VI 1997, leg. HS.

Gatunek europejski. W Polsce znany z kilku krain: Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Podlasia, Polesia, Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej, Bieszczad.

***Cephus brachycercus* THOMSON, 1871**

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♀ 5 V 2002, leg. HS.

Gatunek eurokaukazkosyberyjski. W Polsce występuje w Wielkopolsce i na Podlasiu.

***Cephus cultratus* EVERSMANN, 1847**

Górny Śląsk: Brynek [CA 39] 1♀ 6 VI 1997, leg. HS; Bytom, rezerwat „Segiet” [CA 48] 1♀ 27 V 1995, leg. WŻ;

Sudety Zachodnie: Wolibórz [XS 10] 1♀1♂ 5 VII 1996, leg. HS.

Gatunek eurosyberyjski. W Polsce rzadko spotykany. Po raz pierwszy w kraju był złowiony w Pieninach w 1973 r. (HUFLEJT 1976).

***Cephus diversipes* GHIGI, 1915**

Turcja, prov. Afyon, Kutahya (39°18'N/30°04'E) 1♀ 3 VI 2001, leg. RD.

Gatunek znany z południowej Europy.

***Cephus fumipennis* EVERSMANN, 1847**

Górny Śląsk: Mikołów [CA 55] 1♀ 21 VI 1993, leg. JG; Tworóg [CB 30] 1♀ 30 VI 2002, leg. HS.

Sudety Zachodnie: Wolibórz [XS 10] 1♀ 5 VII 1996, leg. HS.

Beskid Zachodni: Przełęcz Klekociny w masywie Babiej Góry [CV 89] 1♂ 5 VII 1995, leg. HS.

Beskid Wschodni: Barwinek [EV 57] 2♀ 2 VII 1996, leg. RD.

Gatunek europejski. Ostatnio w Polsce wykazany na Podlasiu (Polesiu Lubelskim, PIOTROWSKI 1995).

***Cephus nigrinus* THOMSON, 1871**

Górny Śląsk: Połomia [CA 39] 2♀ 2 V i 3♀1♂ 5 V 2000, leg. HS; Brynek [CA 39] 1♂ 11 V i 1♀ 24 V 1999, leg. HS; Bytom Miechowice Las [CA 47] 2♀ 30 i 31 V 1995; Bytom, rezerwat „Segiet” [CA 48] 1♀ 27 V 1995 i 1♂ 30 V 1995, leg. WŻ; Zbrosławice [CA 48] 1♀ 6 VI 1996, JG.

Bieszczady: Wołosate [FV 23] 1♀ 6 VI 1999, leg. RD.

Gatunek eurokaukazkosyberyjski. W Polsce znany z kilku stanowisk, głównie w Wielkopolsce i na Podlasiu.

***Cephus pygmaeus* (LINNAEUS, 1767)**

Górny Śląsk: Kochłowice [CA 56] 1♀ 25 VI 1960, leg. JK; Chorzów [CA 57] 1♀ 25 V 2001, leg. WŻ.

Nizina Mazowiecka: Kostancin [EC 16] 1♀ 30 V 2004, leg. HS.

Dolny Śląsk: Głogówek [YA 08] 1♀ 11 VI 1995, leg. WŻ.

Wyżyna Małopolska: Krzyżanowice [DA 79] 1♀ 16 VI 1995, leg. WŻ i 1♀ 10 VI 1998, 3♀1♂ 16 VI 1999, leg. RD; rezerwat „Grabowiec” [DA 79] 1♀ 18 VI 1995, leg. WŻ; Szczaworyż [DA 88] 1♀ 19 VI 1995, leg. WŻ,

Beskid Zachodni: Cisownica k. Cieszyna [CA 30] 1♀ 27 VI 2001, leg. HS.

Gatunek palearktyczny. W Polsce występuje dość pospolicie. Znany jest prawie z wszystkich regionów. Okazy spoza Polski:

Turcja, prov. Iğdir, Iğdir (40°01'N/ 43°52'E) 1♀ 13 VI 2002, leg. RD; prov. Içel, Erdemli (36°44'N/34°09'E), 1♂ 11 VI 2000, leg. RD.

Trachelus troglodyta (FABRICIUS, 1787)

Beskid Zachodni: Wisła [CA 40] 4 ♂ 30 IV 1995, leg. JG; Wisła Czarne [CV 59] 1♂ 30 VI 1997, leg. HS; Góra Mędralowa w masywie Babiej Góry [CV 89] 1♀ 8 VII 1995, leg. HS.

Gatunek europejski. W Polsce bardzo rzadko spotykany, m.in. znany z białoruskiej części Puszczy Białowieskiej.

Orussoidea

Orussidae (Wnikowate)

Orussus abietinus (SCOPOLI, 1763)

Nizina Mazowiecka: Borysław k. Skierniewic [DC 34] 1♀ 4 VI 1908, leg. nieznan.

Gatunek europejski. W Polsce znany jest jedynie z paru stanowisk. Gatunków zagrożony wyginieciem. Okazy spoza Polski:

Turcja: prov. Içel, Erdemli (36°44'N/ 34°09'E) 1♀ 11 VI 2000, leg. RD; prov. Muş Buğlan Geçidi (1640m n.p.m.) (38°55'N/41°13'E), 15km E of Solhan 2♂ 7 VI 2002, leg. RD; prov. Kirklareli, Iğneada (41°52'N/27°58'E), 1♀ 24 VI 2002, leg. RD.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFANSKA J. 1990. Cerambycidae i Bruchidae. *Kat. Fauny Polski* 23(15): 235 ss.
- BEDNARZ S. 1960. Nowe stanowiska kilku rzadkich trzpiennikowatych (Siricidae) i Oryssidae w Polsce. *Przegl. zool.* 4(3): 210–212.
- CAPECKI Z. 1982. Masowe występowanie zasnui wysokogórskiej *Cephalcia falleni* (DOLM.) (Pamphilidae, Hymenoptera) w Gorcach. *Sylwan* 126(4): 41–50.
- DITTRICH R. 1905. Verzeichniss der bisher in Schlesien aufgefundenen Hymenopteren II. Chalastogastra. *Z. Ent.* (N. F.) 30: 23–47.
- DITTRICH R. 1909. Hymenopterologische Bemerkungen. *Jb. Ver. schles. Insektenk.* 2: 38–46.
- GUSSAKOVSKIJ V. 1935. Rogokhovosty i pilli'shchiki. Ch. 1. *Fauna SSSR* (N. S.) 1. Nаскомые pereponchatokrylye (2)1: XVIII, 453.
- HONOWSKI J., HUFLEJT T. 1988. O występowaniu zasnui wysokogórskiej *Cephalcia falleni* (Dalm.) (Hymenoptera, Pamphilidae) w Gorczańskim Parku Narodowym. *Polskie Pismo ent.* 58: 433–445.
- HUFLEJT T. 1976. Materiały do znajomości rośliniark (Hymenoptera, Symphyta) Pienin. *Fragm. faun.* 21(4): 95–114.
- HUFLEJT T. 1984. Zagrożenia drzewostanów świerkowych przez ważniejsze rośliniarki. *Pr. Inst. badaw. Leśn.* (B) 1: 41–56.
- HUFLEJT T. 1997. *Symphyta* – Rośliniarki. [W:] RAZOWSKI J. (red.) Wykaz zwierząt Polski. T. V, cz. XXXII/24. Wydawnictwa Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN, Kraków: 7–42.
- HUFLEJT T. 2002. *Symphyta* – rośliniarki. [w:] GŁOWACIŃSKI Z.: Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 48–50.
- JAWOROWSKA M. 1993. Badania nad możliwością wykorzystania entomofilnych nicieni do ograniczania populacji *Cephalcia abietis* (L.) (Hym., Pamphilidae). *Polskie Pismo ent.* 62: 201–213.
- KOEHLER W. 1964. Osnuje sosnowe. Instytut Badawczy Leśnictwa. PWRiL, Warszawa: 1–80.
- NIEZABITOWSKI E. 1899. Materiały do fauny rośliniarek (Phytophaga) Galicyi. *Spraw. Kom. fizyogr. Kraków* 34: 3–18.
- PIOTROWSKI W. 1995. Żdzielblarzowate (Hymenoptera, Cephidae) Poleskiego Parku Narodowego. [W:] Materiały Zjazdowe. 42 Zjazd Polskiego Towarzystwa Entomologicznego. Poznań, 8–10 IX 1995. Polskie Towarzystwo Entomologiczne, Poznań: 36.
- PIOTROWSKI W. 2002. Nowe dane o występowaniu Megalodontosoidea (Hymenoptera: Symphyta) we wschodniej części Lubelszczyzny – część I. *Wiad. ent.* 21(3): 189–190.
- PIOTROWSKI W. 2003. Nowe dane o występowaniu Megalodontosoidea (Hymenoptera: Symphyta) we wschodniej części Lubelszczyzny – część II. *Wiad. ent.* 21(4): 253–254.
- STRAWIŃSKI K. 1947 Z badań nad biologią i występowaniem w Polsce *Neurotoma nemoralis* L. (Hymenoptera, Pamphilidae). *Annls Univ. Mariae Curie-Skłodowska* (C) 2(4): 121–129.

- STROJNY W. 1974. Cerambycidae (Coleoptera) Wrocławia w latach 1948–1973. *Polskie Pismo ent.* 44: 741–752.
- TROJAN P., BAŃKOWSKA R., CHUDZICKA E., PILIPIUK I., SKIBIŃSKA E., STERZYŃSKA M., WYTWER J. 1994. Secondary succession of fauna in the pine forests of Puszcza Białowieska. *Fragm. faun.* 37: 3–104

SUMMARY

In the entomological collections of the Upper Silesian Museum in Bytom is in the way of Symphyta (Hymenoptera) 50 species from the following families (Xyelidae 1, Pamphiliidae 20, Megalontesidae 5, Xiphydriidae 2, Siricidae 8, Cephidae 13, Orussidae 1). This collection is composed of 948 specimens (Xyelidae 5, Pamphiliidae 182, Megalontesidae 24, Xiphydriidae 47, Siricidae 609, Cephidae 76, Orussidae 5). This collection was gathered by 34 entomologists since 1905 until 2005, mostly from Upper Silesia.